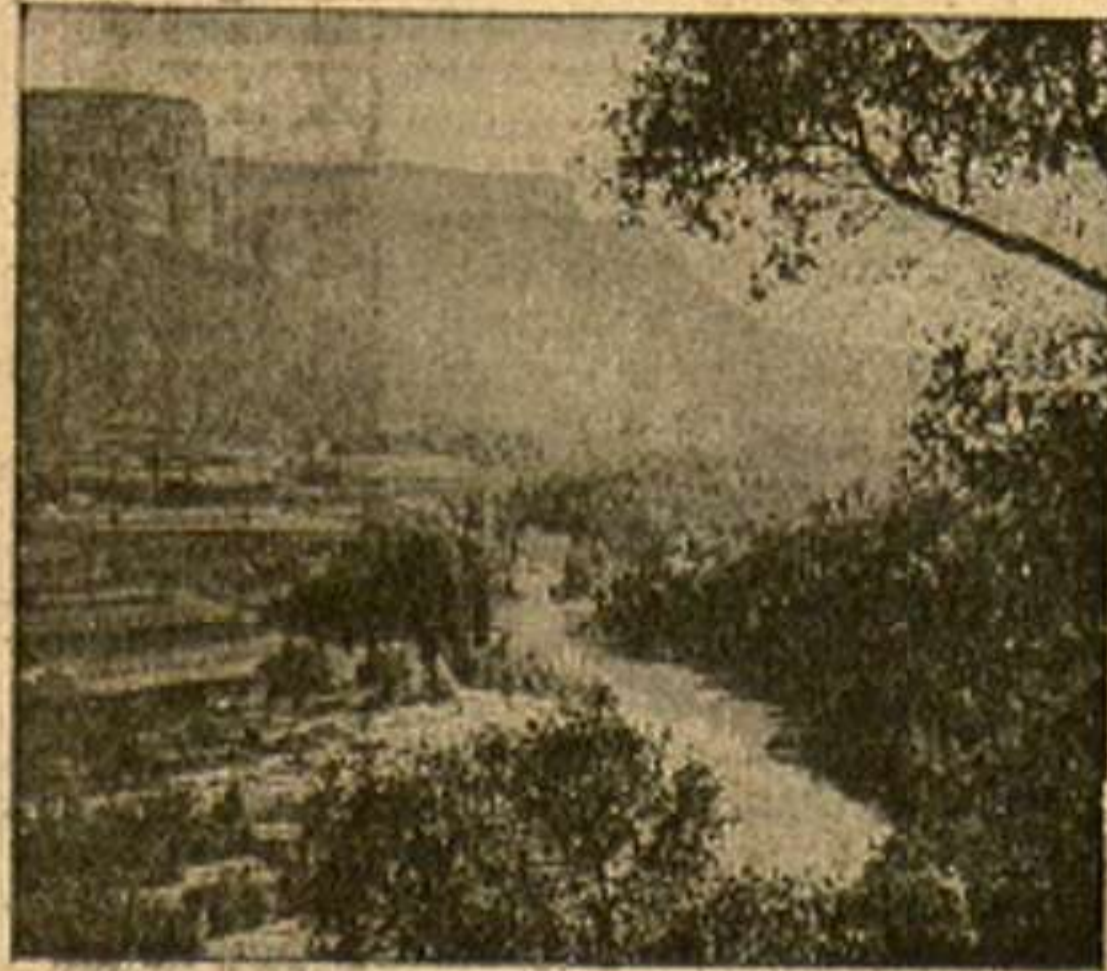

16 DE JULIOL
DE 1933

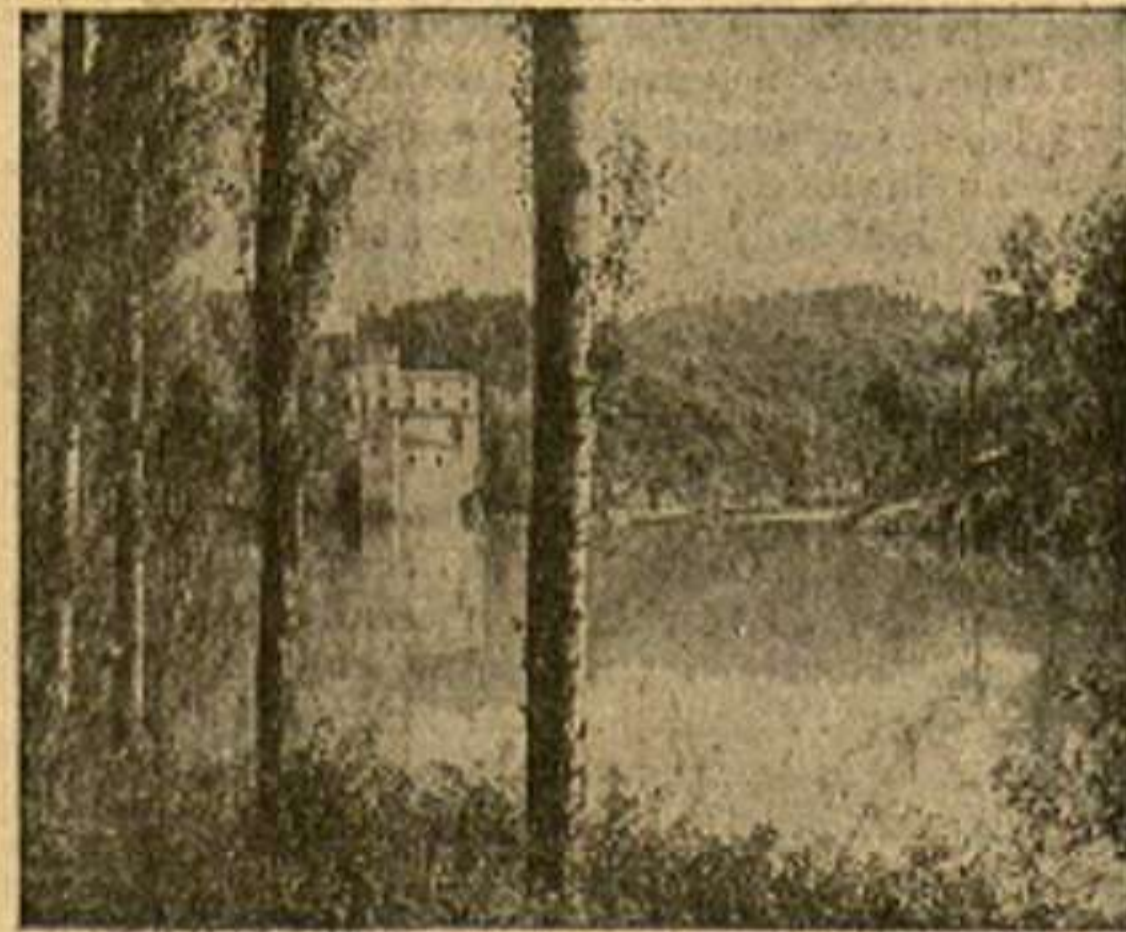
ESPLAI

ANY III
NUM. 85

SUPLEMENT IL·LUSTRAT D'«EL MATI»

El Ter a Sau, i les cingleres de Tavertet

El molí de Sau

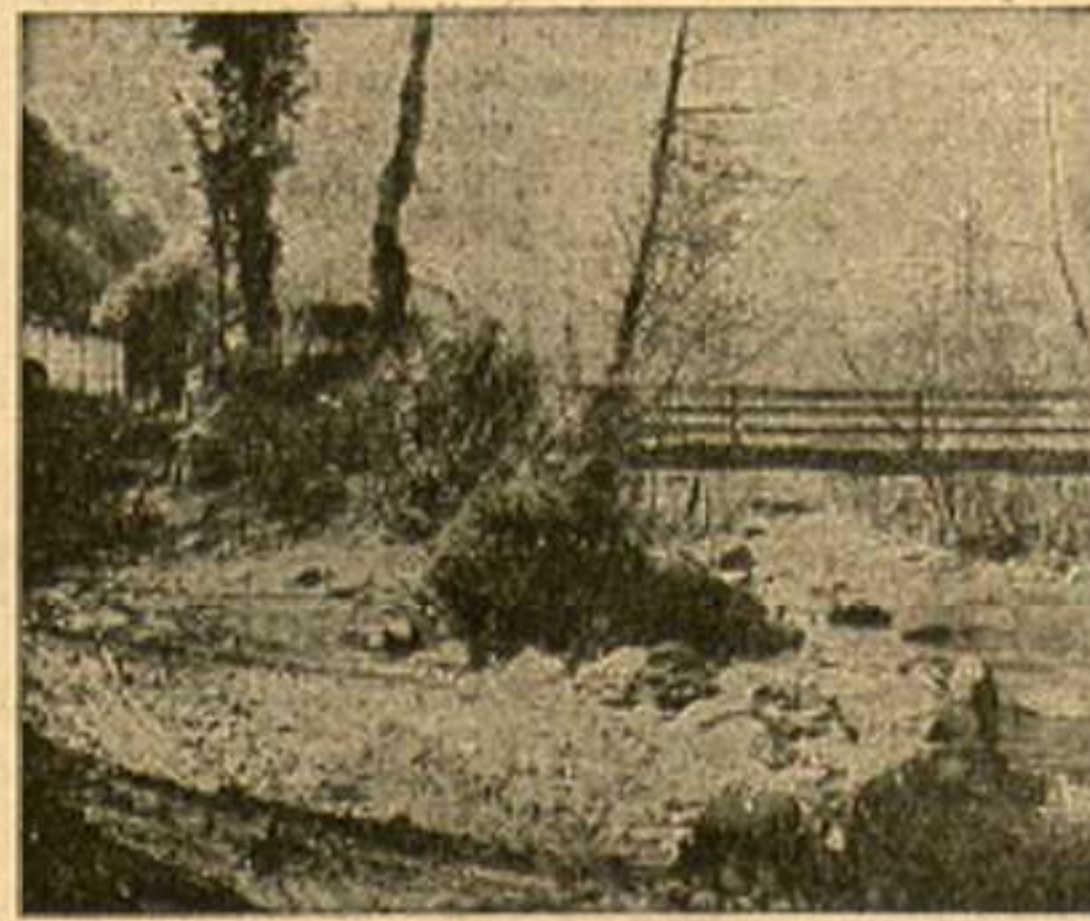

ASPECTES FLUVIALS DE LA PLANA DE VIC

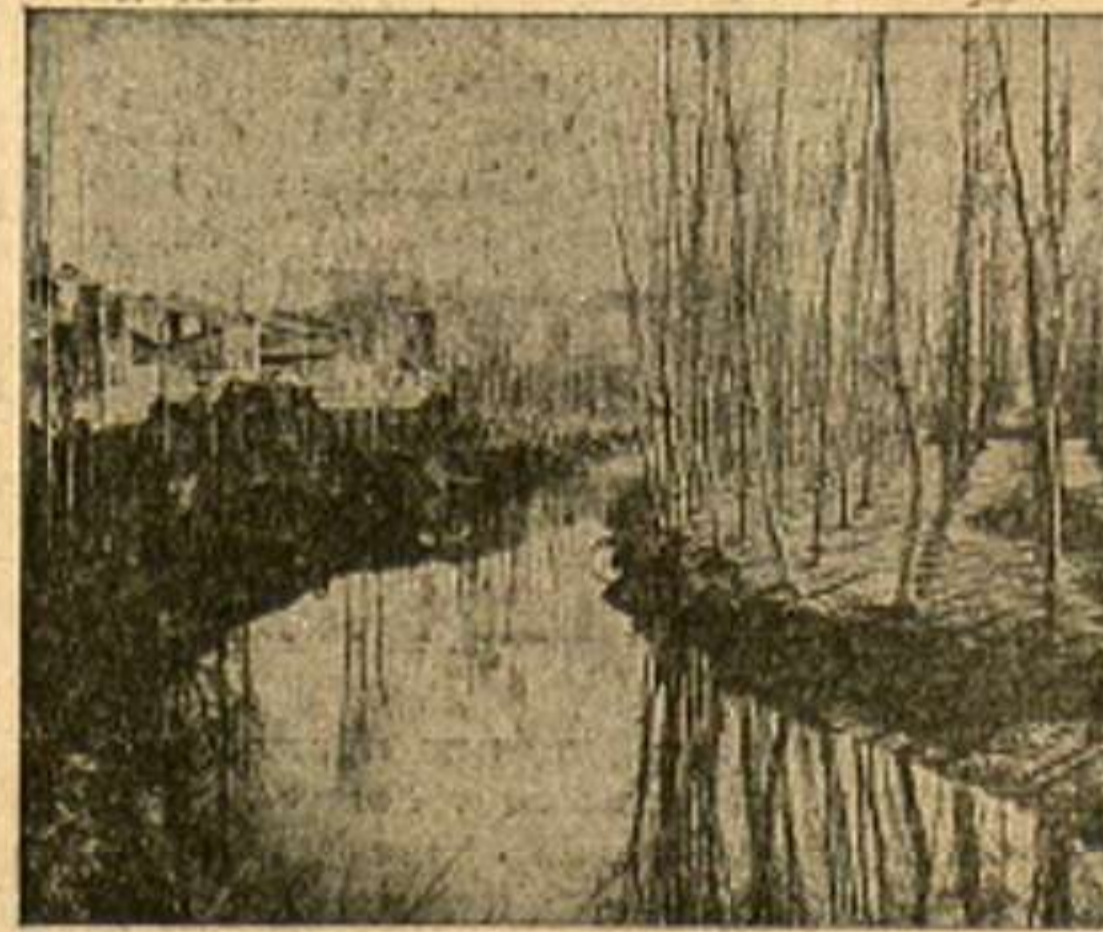
Cada riu ofereix paisatges individualitzats, que depenen principalment de la naturalesa del sòl que travessen i de l'estructura tècnica general de la contrada, i que són un conjunt de caràcters fàcils de determinar.

Hi ha una gran diferència entre el curs superior dels rius, que ofereix paisatge de muntanya; el mitjà, on els paisatges tenen aspectes verdejants (prats, conreus i arbres de ribera), i l'inferior, format pels al·luvions fluvials.

La Plana de Vic, tributària de dues conques diferents (la del Ter i la del Besòs), ofereix bellíssims paisatges fluvials de curs mitjà, que G. Reparaz ha estudiat en la seva extensa i documentada monografia *La Plana de Vic* («Enciclopèdia Catalana», volum 8-9. Editorial Barcino). En són mostres típiques els que reproduïm en els gravats que il·lustren aquesta pàgina.

El riu Congost, a Aiguafreda

«Les ribes del Ges, a Torelló

LES DIADES POPULARS CATALANES, PER JOAN AMADES

Núm. 11

SANT SILVESTRE

La fi de l'any és encara celebrada per diversos costums populars de caràcter ben remarkable. A les esglésies que encara serveixen un caparràs de moro sota l'orgue, hom el fa toncar esveradament, obrir i tancar els ulls i la boca, i treure per aquesta confita, castanyes torrades i altres llimadures per a la mainada.

L'HOME DELS NASSOS

El dia de sant Silvestre és assenyalat sobretot per l'aparició del famós home dels nassos, interessant creació de la fantasia popular.

Aquest personatge, que és reportat com recurrent el món, als poblets petits apareix a l'església vora la pica d'aigua benèdicta. A Barcelona es troba a les dotze en punt a la plaça de Palau, davant mateix de Llotja, i, enfilat en un alt cadafalç perquè tothom el pugui veure, es moua, servint-se d'unes dotzenes de llençols, els nassos formidables que li omplen la cara i les altres parts del cos.

L'origen de l'extravagant i monstruós personatge, tot i que aquest no és conegut a Mallorca, sembla ésser mallorquí. Per Sant Silvestre se celebrava la conquesta de la capital mallorquina i, en la festa cívica que cada any la commemora, hom posa a les dotze en punt, hora tradicional de la presa de la ciutat, en un dels finestrals de la Llotja, un retrat del gran rei conqueridor i un pal gruixut, que, segons la veu popular, és el de la gran bandera que el rei Jaume duia en entrar a la ciutat. La ironia popular diu que aquell pal formidable, que només una mà de gegant com la del rei podia sostenir, estava en relació amb la mida del seu nas i amb la vigoria del seu cos, i que podien sortir tants nassos com dies té l'any. Sembla que aquesta idea, després d'una llarga i misteriosa metamorfosi, ha arribat a crear el nostre famós home dels nassos (1).

L'home dels nassos de l'equívoc que fa badar els infants té un company, l'home de les orelles, que no pot anar mai amb ell; perquè l'home de les orelles ha de passar el dia 30 per tenir-ne tantes com dies té l'any, sense deixar d'ésser normal. Pot ésser considerat com una paròdia de l'home dels nassos i no gaudeix pas de la fama d'aquest (3).

LA FESTA DEL PI

El dia de sant Silvestre, la vida de Centelles dedica a la seva patrona santa Coloma l'anomenada «festa del pi». A trenc d'alba, tota la joventut surt a cercar el pi més gros del terme, ja triat de temps. Aquest pi és transportat a la plaça major del poble amb el més gran soroll possible, fet principalment d'un seguit de disparos. Una vegada el pi ha arribat a la plaça, les notes el guarneixen amb pomes, mentre els menuts salten i ballen entorn. El pi, guarnit, és entrat a l'església i penjat a la volta, damunt mateix de l'altar major. L'arbre resta allí cuit dies presidint totes les festes de caràcter religiós que se celebren dintre del

temple, i és visitat i venerat per tot el veïnat. El jovent fa un àpat extraordinari, al qual són invitats l'amo del pi, el senyor batlle i el senyor rector. Finida la vuitada, el pi és despenjat solennement i tret fora a la plaça i, una vegada desproveït de pomes, encés enmig de l'alegria i la gatzara populars. Les pomes, que segons creença popular tenen la virtut de guarir el mal de coll, són repartides entre els veïns.

Segons els centelles, aquesta festa és en recordança del martiri de santa Coloma, cremada amb llenya de pi. És molt possible que es tracti de reminiscències d'alguna antiga cerimònia pagana de culte als arbres, cristianitzada (3).

CAP D'ANY

La commemoració popular de la diada de Cap d'any o «Ninou» (del llatí *annum novum*) té reminiscències, sembla, d'origen druidic o romà.

Hom parla, per exemple, d'un branquilló del bosc de la deessa Strènia, present de Ròmul a Traci. L'ofrena significava un averany feliç per l'any que nasxia. El poble romà va conservar el costum (4). Els amics i els parents rebien en aquesta diada el branquilló del bosc de Strènia, que els benia l'any.

Hom aixeca temples a la deessa dintre el seu bosc. Durant aquest dia hom feia nombrosos sacrificis. El branquilló sagrat dels romans era substituït, en les cerimònies religioses druidiques, per l'esca, vegetal sagrat que els sacerdots tallaven al bosc i que hom considerava esquivador de l'esperit del mal (5).

LES ESTRENES

Als pobles rurals de Provença trobem encara a últims del segle passat, el costum de tallar al bosc, la mainada o el jovent, un ram d'esca. De casa en casa, a canvi de l'averany del ram, demanaven llimadures o fruita seca, tot cridant *l'agui l'an neu* («l'esca l'any nou»). I aquest nom (que recorda el castell *aguinaldo*) que hom donava a la joiosa capta pels carrers, ha acabat designant, en els parlars provençals, les gratificacions de Nadal i d'Any Nou (6).

El costum de donar estrenes va fer-se tan abusiu que el Consell de Cent de Barcelona va haver d'intervenir-hi. Condemnà els infractors a presó o a penyora. Així ho llegim, una de tantes vegades, en la notícia de la vigília de Tots Sants de l'any 1324, al *Manual de novells ordits*. Fou ordenat per dit Consell, i publicat pel nunci, que aquests bans fossin mantinguts i servats perpètuament, i al mateix temps que cada any, en l'època en què es fa canvi de consellers municipals, fossin llegits, publicats, renovats i confirmats. En virtut d'ells es mana «que neguna persona, sia hom sia fembra, de qualque stament o condició sia, no gos d'aquí avant, en les festes de Nadal o de Ninou, ne de Apparici, ne un mes en avant ne après, donar diners ne anous ne ametlles a neguda persona, sia gran o petita, sia fadrí o altre, excepte'l que pugui donar a sos infants o a sa companya dins son alberg. E qui contrafació

farà, pagará per quiscuna vegada dos-cents sols, o, si pagar no'ls pot, stará pres cent dies al castell...»

- 1) Tot, el que es refereix a l'origen de l'home dels nassos ho hem tret dels manuscrits inèdits del nostre malaguanat amic Ramon Nonat Comes.
- 2) Amades, Costums, 237.
- 3) Cesar August Torres, «Excursió a Centelles», Memòries de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques, II (1878), 335.
- 4) Joaquim Maria Badó, «Memorandum», 44.
- 5) J. Cervera, «Crencies i supersticions», 19.
- 6) Cervera, «Crencies», 19.

EL MON AL DIA

(Ve de la primera pàgina)

Madrid els consellers delegat i de Governació, per demanar el traspàs del servei d'ordre públic a la Generalitat. — Es trobat el cadàver d'un dels aviadors perduts a Castelldefels. — A les Corts de Madrid és refusada pel Govern una petició d'amnistia per als presos polítics. — Comencen a informar els defensors a la causa pels fets del 10 d'agost. — Es amarrat per primera vegada a Sevilla el dirigible «Graf Zeppelin». — A Xantung s'enfonsa un vapor xinès amb 168 passatgers. — A Tòquio és descobert un complot terrorista i es practiquen diverses detencions.

Dimecres, 12 de juliol. — El Governador civil de Barcelona, senyor Ametlla, posa el càrrec a disposició del Govern. — Són descobertes més bombes a l'Hospitalet. — Es trobat el segon cadàver dels aviadors perduts a Castelldefels. — El ministre de Marina es declara satisfet pel resultat de les maniobres navals. — El Fiscal de la República sol·licita vuit penes de mort pels fets de Castilblanco. — A les sis del matí (hora local) surt de Reykjavik l'esquadra aèria italiana i arriba sense novetat a Cartwright (Labrador) entre tres quarts de tres i les set de la tarda. — El mar llança a la platja de Veracruz una roda d'avió que se suposa que és del «Cuatro Vientos». — S'anuncien nous experiments de Marconi. — Un gratacles de Nova-York, que havia costat 30 milions de dòlars, ha estat venut per 4.750.000.

Dijous, 13 de juliol. — Es circulen les ordres per a reprendre el treball al ram de construcció, d'acord amb el decret del ministre del Treball que fixa la setmana de 44 hores i uns augments de salaris. — Es trobat el tercer cadàver dels aviadors caiguts a Castelldefels. — Els senyors Pi i Sunyer i Selves celebren diverses conferències a Madrid i asseguren que aviat serà un fet el traspàs dels serveis d'Ordre públic. — S'assegura que serà nomenat President del Tribunal de Garanties el senyor Albornoz. — Una ona de fred causa estralls a l'Argentina. — A Roma és rebuda amb gran entusiasme la notícia d'haver travessat l'Atlàntic l'esquadra aèria de Balbo. — M. T. R.

Hotel Restaurant Germanor

Corts, 642

Pensió completa des de 14 pessetes
Coberts des de 5 pessetes
Saló especial per a banquets, Bodes i bateigs

SUBSCRIPCIONS PER A «ESPLAI»

Regreciem a tots i cada un dels nostres amics i lectors en particular l'entusiasme que poren a la tasca de captar subscriptors per a ESPLAI.

Cal augmentar, encara, la difusió de la revista ESPLAI perquè arribi a totes les illes honestes de Catalunya i contribueixi a anul·lar els efectes perniciosos del periòdic barroc que aboca milers d'exemplars a la nostra terra per a desmoralitzar les consciències i corrompre el bon gust del públic.

Ens permetem insistir, un cop més, per convèncer tots els nostres amics i lectors a treballar per la difusió d'ESPLAI. Si cada un d'ells aportés solament UN NOU SUBSCRIPTOR com a mínimum el nostre suplement adquiriria una gran eficàcia i ajudaria a l'obra de sanejament moral que ens hem imposat.

Butlletí de subscripció:

El senyor _____
que viu a _____
carrer _____
núm. _____ pis _____ se subscriu a la revista ESPLAI per la quota d'una pesseta al mes _____ de _____ de 1932

Redacció i Administració:
Fontanella, 12 - Telèfon 11565

RUAMBA

Poderós reconstituent per a NENS I ADULTES
Conté els principis indispensables a la funció vital.

Una cullerada de RUAMBA, barrejada en la llet, augmenta quatre vegades llur valor nutritiu i constitueix un deliciós desdèjuni o berenar per als anèmics, inapetents, raquítics, albuminúrics, desnutrits, etcètera

Laboratori Vinas-Clarís, 11-Barcelona

METALLS D'ART

Làmpares, llits, penjats, estores
Exposició i venda
Rambla de Catalunya, 105
Telèfon 71372

Paraigües, Carteres, Moneders

J. CARDUS :: Porta ferrissa, 10